

# ZÁKLADNÉ PRÁVO JEDNOTLIVCA NA ÚČINNÚ SÚDNU OCHRANU UPRAVENÉ V ČLÁNKU 47 CHARTY ZÁKLADNÝCH PRÁV EÚ A MOŽNOSTI JEHO UPLATNENIA V KONANIACH PRED SÚDMI EURÓPSKEJ ÚNIE

DOMINIKA BECKOVÁ

**Abstract:** **The fundamental right to an effective judicial protection enshrined in Art. 47 of the Charter of Fundamental Rights of the EU and its application by individuals before Courts of the EU**

The effective judicial protection is nowadays an essential element of national legal orders, as well as of European Law, in so far as it allows individuals to enforce their rights and obtain redress. Conferring of an increasing number and content of rights that the European Union guarantees to individuals, it is necessary to create a complex system of EU legal remedies, which will ensure an effectiveness of enforcement of EU rights. The aim of the article is to introduce a legal basic and summarise essence of the fundamental right to an effective judicial protection enshrined in Art. 47 of the Charter. The author is focusing on individual's options of application of its fundamental right to an effective judicial protection before courts of the EU. Before the Court of Justice of EU is the author focusing on preliminary rulings and proceedings based on Art. 263 (4) TFEU, and at the national level is the attention focused on the principle of national procedural autonomy, as one of key principles governing the enforcement of individuals rights guaranteed by Union law before national courts.

**Keywords:** the fundamental right to an effective judicial protection; the Court of Justice of the EU; national courts; procedural autonomy; sincere cooperation

**Kľúčové slová:** základné právo na účinnú súdnu ochranu; Súdny dvor EÚ; vnútroštátne sudy; procesná autonómia; lojálna spolupráca

**DOI:** 10.14712/23366478.2018.43

## 1. ÚVOD

Základné právo na účinnú súdnu ochranu je v dnešnej spoločnosti súčasťou všetkých demokratických právnych poriadkov a predstavuje jadro ochrany všetkých ostatných práv priznaných jednotlivcom. Svoje právne zakotvenie nachádza vo väčšine vnútroštátnych, nadnárodných i medzinárodných katalógoch základných práv, nakoľko je jeho obsahom právo na vymožiteľnosť práva a prístup k spravodlivosti, bez existencie ktorých by právo samotné stratilo svoj zmysel. Inak tomu nie je ani na úrovni Európskej únie, pretože Únia sama priznáva jednotlivcom množstvo práv, ktorých okruh sa neustále rozširuje. Predpokladom, ako efektívne zabezpečiť základné právo na účinnú súdnu ochranu v práve Únie bolo vytvorenie systému účinných prostriedkov

nápravy pred súdom a spravodlivého súdneho konania pred súdom stanovenej kvality.<sup>1</sup> V aktuálnom právnom prostredí Európskej únie je základným pilierom skúmaného základného práva článok 47 Charty základných práv EÚ (ďalej len ako „Charta“), ktorý priznáva každému, koho práva a slobody zaručené právom Únie sú porušené, právo na účinný prostriedok nápravy pred súdom. Tomuto právu zodpovedá povinnosť uložená členským štátom priamo v článku 19 ods. 1 druhom pododseku Zmluvy o Európskej únii (ďalej len ako „ZEÚ“) ustanoviť v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje právo Únie, prostriedky nápravy potrebné na zabezpečenie účinnej právnej ochrany. Táto povinnosť členských štátov bola do textu primárneho práva zavedená až Lisabonskou zmlouvou a v aktuálnom právnom prostredí EÚ predstavuje ďalší veľmi dôležitý pilier účinnej súdnej ochrany práv jednotlivcov.

Subjektmi povinnými zabezpečiť účinnú súdnu ochranu práv jednotlivcov sú súdy Európskej únie, medzi ktoré patria všetky vnútroštátne súdy členských štátov a Súdny dvor EÚ, ktorý v súčasnosti tvorí Súdny dvor a Všeobecný súd. Vnútroštátne súdy členských štátov a Súdny dvor EÚ plnia pri zabezpečovaní účinnej súdnej ochrany práv jednotlivcov nenahraditeľnú úlohu a ich vzájomný vzťah je potrebné skúmať v rámci decentralizovaného systému súdnej moci v EÚ, v ktorom vnútroštátne súdne orgány členských štátov primárne zabezpečujú ochranu práv jednotlivcov stanovenú a požadovanú právom Únie, a Súdny dvor Európskej únie je súdnym orgánom, ktorý svojím výkladom čl. 47 Charty presne stanovuje rozsah poskytovanej ochrany.<sup>2</sup> V súlade so zásadou lojálnej spolupráce, obsiahnutej v čl. 4 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii sú vnútroštátne súdne orgány členských štátov a Súdny dvor EÚ povinné pri zabezpečovaní účinnej súdnej ochrany jednotlivcov spolupracovať a zabezpečovať jej plné poskytnutie, s čím súvisí aj existencia princípu národnej procesnej autonómie.

Predkladaný článok si kladie za cieľ objasniť aktuálnu právnu úpravu základného práva na účinnú súdnu ochranu v rámci práva Únie, poukázať na možnosti jednotlivca v konaniach pred Súdnym dvorom EÚ a v konaniach pred vnútroštátnymi súdnymi orgánmi pri aplikácii svojho základného práva na účinnú súdnu ochranu.

## 2. ČLÁNOK 47 CHARTY ZÁKLADNÝCH PRÁV EÚ ALEBO ROZSAH SÚDNEJ OCHRANY PRÁV JEDNOTLIVCA

Otázka vymožitelnosti práva zohrávala dôležitú právnu a politickú otázku už v minulosti a to ako na úrovni vnútroštátnej, tak aj na úrovni nadnárodnej.<sup>3</sup> Pri vytváraní jednotlivých právnych poriadkov sa do popredia dostávala myšlienka, že je

<sup>1</sup> RAVO, L. M.: The role of the Principle of Effective Judicial Protection in the EU and its Impact on National Jurisdictions. In: *Sources of Law and Legal Protection, (Triestine Lecture; 1)*, EUT Edizioni Università di Trieste, 2012, s. 102.

<sup>2</sup> SAFJAN, M.: *A Union of Effective Judicial Protection: Addressing a multi-level challenge through the lens of Article 47 CFREU*. King's College London, 2014, s. 1.

<sup>3</sup> Prvú zmienku o súdnej ochrane nachádzame už vo Veľkej lisitine slobôd (Magna Charta Libertatum) z roku 1215, podľa ktorej článku 39 nemohol byť nijakým spôsobom „slobodný človek“ zatknutý, uväznený, poslaný do vyhnanstva alebo upálený bez zákonného rozsudku. Garanciu čestného súdneho konania sľuboval aj uhorský kráľ Ondrej II. Zlatou bulou z roku 1222.

potrebné všetkým jednotlivcom, ktorým sú priznané práva a slobody poskytnúť garanciu, že tieto práva sú vymožiteľné a existuje právo na ich účinnú súdnu ochranu v prípade, ak dôjde k porušeniu týchto práv.<sup>4</sup> Na úrovni Európskej Únie zohral v systéme súdnej ochrany práv jednotlivcov kľúčovú úlohu Súdny dvor EÚ, ktorý v rámci svojej rozhodovacej činnosti objavil všeobecnú právnu zásadu práva na účinnú súdnu ochranu, pričom jeho inšpiračnými prameňmi sa stali spoločné ústavné tradície členských štátov, čl. 6 a čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len ako „Dohovor“).<sup>5</sup> Obsahom všeobecnej právnej zásady práva na účinnú súdnu ochranu bolo a stále je zabezpečenie prístupu k spravodlivosti. Všeobecná právna zásada práva na účinnú súdnu ochranu objavená v judikatúre Súdneho dvora EÚ sa postupom času stala súčasťou prameňov sekundárneho práva Únie, ako aj súčasťou mnohých oblastí politik Únie.<sup>6</sup> So vstupom Lisabonskej zmluvy do platnosti právo na účinnú súdnu ochranu dostalo svoju výslovnú a kodifikovanú podobu v Charte, ktorá sa stala prameňom primárneho práva.<sup>7</sup> V zmysle judikatúry Súdneho dvora EÚ došlo prijatím čl. 47 Charty k opätovnému potvrdeniu všeobecnej právnej zásady práva na účinnú súdnu ochranu<sup>8</sup> a k jej výslovnej formulácii<sup>9</sup>. Článok 47 Charty, obsiahnutý v VI. hlave Charty s názvom Spravodlivosť sa stal v únijnom práve hlavným pilierom základného práva na účinnú súdnu ochranu a jeho ochrany.

Základné právo na účinnú súdnu ochranu tak, ako je upravené v Charte, zahŕňa celý súbor práv jednotlivca, ktoré majú zabezpečiť efektívnu procesnú ochranu jeho práv a slobôd poskytovaných Úniou. Vychádzajúc z dikcie čl. 47 Charty, každý koho práva alebo slobody zaručené právom Únie boli porušené, má právo na účinný prostriedok nápravy pred súdom a právo na spravodlivý proces. Samotné základné právo na účinnú súdnu ochranu sa skladá z viacerých zložiek, ktoré zahŕňujú najmä právo na obranu, zásadu rovnosti zbraní, právo na prístup k súdu, ako aj právo poradiť sa, obhajovať sa či nechať sa zastupovať.<sup>10</sup> Právo na účinný prostriedok nápravy v sebe zahŕňa aj právo na náhradu škody ak sa zistí, že došlo k porušeniu únijného práva. O naplnení práva na spravodlivé súdne konanie možno hovoriť len vtedy, ak bude jednotlivcom zabezpečené ich právo na prístup k súdu, pričom súd rozhodujúci v danej veci musí byť nezávislý a nestranný, musí byť zriadený zákonom, rozhodnúť v primeranom čase, riadne (re-

<sup>4</sup> PERCINE, I.: The right to Effective Judicial Protection and Remedies in the EU. In: ROSAS, A. – LIVITS, E. – BOTS, Y. (eds.): *The Court of Justice and the Construction of Europe: Analyses and Perspectives on Sixty Years of Case-law*. The Hague: Asser Press, 2013.

<sup>5</sup> Pozri napr. C-222/84 *Marguerite Johnston proti Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary*, ECLI:EU:C:1986:206; C-222/86 *Union nationale des entraîneurs et cadres techniques professionnels du football (Unectef) proti George Heylens, Jacques Dewailly, Jacques Amyot a Roger Deschod*, ECLI:EU:C:1987:442.

<sup>6</sup> PRECHAL, S.: The Court of Justice and Effective Judicial Protection: What Has the Charter Changed? In: PAULUSSEN, Ch. – TAKÁCS, T. – LAZIČ, V. – VAN ROMPUY, B. (eds.): *Fundamental Rights in International and European Law: Public and Private Law Perspectives*. The Hague: T.M.C. ASSER PRESS, 2016, s. 155.

<sup>7</sup> Charta základných práv EÚ sa prostredníctvom legislatívneho odkazu v čl. 6 ZEÚ stala súčasťou primárneho práva Únie, čím získala právnu záväznosť.

<sup>8</sup> Spojené veci C-317/08 až C-320/08 *Rosalba Alassini proti Telecom Italia SpA a Filomena Califano proti Wind SpA a Lucia Anna Giorgia Iacono proti Telecom Italia SpA a Multiservice Srl proti Telecom Italia SpA*, ECLI:EU:C:2010:146.

<sup>9</sup> C-199/11 *Europese Gemeenschap proti Otis NV a i.*, ECLI:EU:C:2012:684.

<sup>10</sup> C-199/11 *Europese Gemeenschap proti Otis NV a i.*, ECLI:EU:C:2012:684.

levantne) odôvodniť svoje rozhodnutie. Medzi ďalšie procesné zložky účinnej súdnej ochrany je možné nepochybne zahrnúť okrem zásady rovnosti zbraní, aj zásadu procesnej rovnosti strán v konaní<sup>11</sup> a zásadu kontradiktórnosti konania, ktorá predstavuje súčasť práva na obranu.<sup>12</sup>

Textácia čl. 47 Charty sa vo veľkej miere zhoduje so znením čl. 6 a čl. 13 Dohovoru, keďže práve uvedené články Dohovoru boli jedným z hlavných inšpiračných prameňov pri tvorbe Charty. Komparáciou textu Charty s textom Dohovoru možno dospieť k záveru, že čl. 47 Charty má širší rozsah uplatňovania, nakoľko sa uplatňuje pri rozhodovaní o všetkých právach a slobodách zaručených právom Únie, narozdiel od čl. 6 ods. 1 Dohovoru, ktorý sa uplatňuje len pri rozhodovaní o občianskych právach a záväzkoch alebo o trestných činoch. Pri rozhodovaní o aplikácii čl. 6 Dohovoru je preto potrebné skúmať, či daná vec podlieha pod občianske práva a záväzky alebo ide o trestný čin, zatiaľ čo pri aplikácii čl. 47 Charty je potrebné skúmať len to, či ide o právo alebo záväzok vyplývajúci z práva Únie. Ochranu porušených práv alebo záväzkov jednotlivcov zabezpečujú podľa čl. 47 Charty súdy, ktoré disponujú právomocou rozhodovať o jeho právach a záväzkoch vyplývajúcich z Charty, konkrétne ide o všetky vnútroštátne súdne orgány a Súdny dvor EÚ. Narozdiel od Charty, čl. 6 Dohovoru priznáva jednotlivcovi právo na účinný prostriedok nápravy pred vnútroštátnym orgánom, medzi ktoré nepochybne patrí aj vnútroštátny súd.

Adresátom základného práva vyplývajúceho z čl. 47 Charty je každý jednotlivec, ktorého práva alebo slobody zaručené právom Únie boli porušené. Aplikácia čl. 47 Charty sa nevzťahuje len na porušenia základných práv alebo slobôd vyplývajúcich z Charty, ale aplikuje sa pri porušení akýchkoľvek práv alebo slobôd vyplývajúcich jednotlivcom z práva Únie. Cieľom čl. 47 Charty je poskytnutie ochrany všetkým právam a slobodám, ktoré jednotlivcom zaručuje právo Únie, avšak neposkytuje ochranu právam a slobodám, ktoré vyplývajú jednotlivcom z čisto vnútroštátnych právnych predpisov. Článok 47 Charty, ktorý upravuje základné právo na účinnú súdnu ochranu určuje okruh povinných subjektov, ktoré majú túto ochranu zabezpečiť. Týmto subjektami stanovenými Chartou sú práve a len súdy, konkrétne Súdny dvor EÚ a vnútroštátne súdy členských štátov. Základné právo na účinnú súdnu ochranu zakotvené v čl. 47 Charty vyžaduje, aby súdy zaistili účinnú súdnu ochranu všetkých únijských práv, čo znamená, že adresáti tohto základného práva musia mať možnosť podrobiť súdnemu preskúmaniu v zásade každý zásah do svojich únijských práv. Povinnosť uskutočňovať súdne preskúmanie sa vzťahuje tak na vnútroštátne súdy poverené aplikáciou práva Únie, ako aj na Súdny dvor EÚ v rámci jeho právomocí.

Na to, aby vnútroštátne súdy členských štátov mohli rozhodovať o porušení práve Únie a poskytnúť mu súdnu ochranu zaručenú jednotlivcom Chartou, je ich úplne prvou úlohou zistiť, či je možné na daný prípad Chartu aplikovať. V zmysle čl. 51 ods. 1 sú ustanovenia Charty pri dodržaní zásady subsidiarity určené pre inštitúcie, orgány, úrady a agentúry Únie, a tiež pre členské štáty výlučne vtedy, ak vykonávajú právo Únie. Otázka osobnej pôsobnosti Charty v praxi nevyvoláva žiadne väčšie problémy, avšak

<sup>11</sup> C-205/15 *Directia Generala a Finantelor Publice Brasov proti Vasilemu Tomovi, Biroul Executorului Judecatories Horatii-Vasile Cruduleci*, ECLI:EU:C:2016:499.

<sup>12</sup> C-437/13 *Unitrading Ltd proti Staatsecrets van Financien*, ECLI:EU:C:2014:2318.

problematickou sa stala otázka vecnej pôsobnosti Charty, ktorá je obmedzená vo vzťahu k členským štátom Únie tým spôsobom, že Charta je pre nich záväzná výlučne len vtedy, ak vykonávajú právo Únie.<sup>13</sup> Práve formulácia obmedzenej vecnej pôsobnosti – ak vykonávajú právo Únie, otvorila debatu o tom, ako je potrebné uvedený pojem vykladať. Súdny dvor uviedol, že medzi pojmami vykonávanie práva Únie a konanie v rámci pôsobnosti práva Únie, nie je potrebné robiť žiaden rozdiel.<sup>14</sup> Samotný pojem vykonávanie práva Únie predpokladá existenciu súvisu medzi aktom práva Únie a dotknutým vnútroštátnym opatrením, teda v konkrétnej situácii musí existovať dostatočné prepojenie na právo Únie, aby sa ustanovenia Charty na túto situáciu mohli aplikovať. Základné práva a slobody uvedené v Charte nie sú spôsobilé na samostatnú aplikáciu, a preto je nevyhnutné, aby sa pri ich aplikácii použilo aspoň jedno iné právne pravidlo práva Únie, ktoré sa musí v konkrétnej veci reálne uplatňovať a nielen interpretovať. Reálne uplatnenie tohto iného pravidla práva Únie sa musí prejavovať v konkrétnej a objektívne určiteľnej spojitosti s vecou samou.<sup>15</sup> Nemožno však zabúdať na to, že podľa čl. 51 ods. 2 Charty, Charta nijakým spôsobom nerozširuje rozsah pôsobnosti práva Únie nad rámec právomocí Únie, ani nezakladá žiadnu novú právomoc ani úlohu pre Úniu, ani nemeňte právomoci a úlohy vymedzené v zmluvách. V čl. 51 ods. 2 Charty obsahuje výslovné vyjadrenie toho, čo logicky vyplýva zo zásady subsidiarity a zo skutočnosti, že Únia disponuje výlučne len právomocami, ktoré boli na ňu prenesené členskými štátmi v zmluvách.<sup>16</sup>

Pre aplikáciu článku 47 Charty uvedené znamená, že procesné záruky a postupy uvedené v tomto článku sa nadobúdajú vo vzťahu k svojmu adresátovi právne účinky len vtedy, ak existuje prepojenie na iné ustanovenie práva Únie, ktoré je aplikovateľné. Ak sa teda jednotlivec chce domáhať účinnej súdnej ochrany, ktorá mu je priznaná čl. 47 Charty, musí mu byť jeho porušené právo, ochrany ktorého sa domáha, priznané právom Únie a nie vnútroštátnym právom.

### 3. SÚDNY DVOR EÚ AKO GARANT ZÁKLADNÉHO PRÁVA JEDNOTLIVCA NA ÚČINNÚ SÚDNU OCHRANU V PREJUDICIÁLNOM KONANÍ

Spoločnou úlohou súdov Únie, skladajúcich sa z úniových a vnútroštátnych súdov je zabezpečiť na celom území Únie uplatňovanie a dodržiavanie práva Únie. Vzťah týchto súdov nie je klasickým hierarchickým vzťahom, ale je vzťahom založeným na princípoch spolupráce, decentralizácie a subsidiarity. Základné právo na účinnú súdnu ochranu zakotvené v čl. 47 Charty si vyžaduje, aby vnútroštátne súdy členských

<sup>13</sup> SARMIENTO, D.: Who's afraid of the Charter? The Court of Justice, national courts and the new framework of fundamental rights protection in Europe. *Common Market Law Review*, 2013, č. 5, s. 1273.

<sup>14</sup> Napr. C-617/10 *Åklagaren proti Hans Åkerberg Fransson*, ECLI:EU:C:2013:105; C-265/13 *Emiliano Torralbo Marcos proti Korota SA a Fondo de Garantía Salarials*, ECLI:EU:C:2014:187; C-198/13 *Victor Manuel Julian Hernández a i. proti Reino de España (Subdelegación del Gobierno de España en Alicante) a i.*, ECLI:EU:C:2014:2055.

<sup>15</sup> MAZÁK, J. – JÁNOŠÍKOVÁ, M. a kol.: *Charta základných práv Európskej únie v konaniach pred orgánmi súdnej ochrany v Slovenskej republike*. Košice: EQUILIBRIA, 2016, s. 33.

<sup>16</sup> Tamtiež, s. 51.

štátov a Súdny dvor EÚ zaistili účinnú súdnu ochranu porušených únijných práv jednotlivcov.<sup>17</sup> Základnou úlohou Súdneho dvora EÚ je zabezpečovať dodržiavanie práva pri výklade a uplatňovaní zmlúv,<sup>18</sup> pričom je jedinou inštitúciou Únie, ktorej je zverená právomoc vykladať právo Únie, a to ako právo primárne, tak aj právo sekundárne. Prirovnaním Súdneho dvora k vnútroštátnym súdnym sústavám je možné konštatovať, že Súdny dvor plní úlohy ústavného súdu<sup>19</sup>, najvyššieho správneho súdu<sup>20</sup>, ako aj medzinárodného súdu.<sup>21</sup> Zatiaľ čo Súdny dvor EÚ objavuje a určuje princípy a zásady, ktoré musia byť dodržané na zabezpečenie účinnej súdnej ochrany práv jednotlivcov, je úlohou členských štátov zabezpečiť systém vnútroštátnych prostriedkov nápravy, ktorý bude pre jednotlivcov prístupný a účinný, čím zabezpečia jeho prístup k účinnému konaniu pred vnútroštátnym súdom stanovenej kvality.<sup>22</sup>

Z hľadiska uplatňovania základného práva na účinnú súdnu ochranu sú pre jednotlivca na úrovni Únie významné najmä dva typy konania – konanie o prejudiciálnej otázke (tzv. prejudiciálne konanie) a konanie o neplatnosť aktu podľa čl. 263 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len ako „ZFEÚ“), ktoré sa navzájom výrazne líšia z hľadiska účelu a výsledku, ktorý sa má dosiahnuť. Kým prostredníctvom nesporového prejudiciálneho konania Súdny dvor EÚ zabezpečuje výklad práva Únie, v rámci sporového konania o neplatnosť aktu Súdny dvor EÚ rozhoduje o platnosti aktu inštitúcie Únie, ktorý mohol zasiahnuť do práv jednotlivcov. Premietnutím na problematiku čl. 47 Charty to znamená, že v prejudiciálnom konaní Súdny dvor vykladá obsah a rozsah základného práva jednotlivca na účinnú súdnu ochranu, podmienky jeho aplikovateľnosti, ale i rozsah jeho obmedzenia; na druhej strane v rámci konania o neplatnosť aktu Všeobecný súd v prvom stupni a následne v odvolacom konaní Súdny dvor rozhodujú priamo o porušení konkrétnych únijných práv jednotlivcov, čím dochádza k uplatneniu základného práva jednotlivca na účinnú súdnu ochranu.

Prejudiciálne konanie predstavuje typ konania, ktorý zabezpečuje nevyhnutné spojítko medzi vnútroštátnym právnym systémom a právnym systémom Únie a vytvára skutočný dialóg medzi vnútroštátnym sudcom a sudcom Únie. Výkladom jednotlivých ustanovení práva Únie Súdny dvor určuje, spresňuje a objasňuje ich význam, obsah alebo rozsah, čo má v konečnom dôsledku najväčší vplyv práve na jednotlivcov, nakoľko vnútroštátny súdny orgán je viazaný autoritatívnym výkladom práva Únie uskutočneným Súdnym dvorom. Súdny dvor sa v rámci konania o prejudiciálnej otázke mnohokrát venoval aj výkladu základného práva na účinnú súdnu ochranu, pričom venoval

<sup>17</sup> SAFJAN, M. A.: *Union of Effective Judicial Protection: Addressing a multi-level challenge through the lens of Article 47 CFREU*. King's College London, 2014, s. 1.

<sup>18</sup> Čl. 19 ods. 1 ZEÚ.

<sup>19</sup> Ako ústavný súd je Súdny dvor strážcom cieľov a hodnôt stanovených v zakladajúcich zmluvách, z čoho vyplýva, že zabezpečuje aj ochranu základným právam a slobodám zakotvených v Charte a zároveň zabezpečuje zjednocovanie aplikácie a interpretácie úijného práva rozhodovaním o prejudiciálnych otázkach.

<sup>20</sup> V postavení najvyššieho správneho súdu poskytuje Súdny dvor ochranu subjektívnym právam jednotlivcov pred protiprávnymi aktmi úijných inštitúcií.

<sup>21</sup> SYLLOVÁ, J. – PÍTROVÁ, L. – PALDUSOVÁ, H. a kol.: *Lisabonská smlouva. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 110.

<sup>22</sup> RAVO, L. M.: The role of the Principle of Effective Judicial Protection in the EU and its Impact on National Jurisdictions. In: *Sources of Law and Legal Protection, (Triestine Lecture; 1)*, EUT Edizioni Università di Trieste, 2012, s. 107.

pozornosť najmä základným právam, ktoré tvoria jeho integrálne zložky, čím postupne dotváral a rozvíjal jeho samotný obsah.

V prejudiciálnom konaní *vo veci Alpha Bank Cyprus Ltd*<sup>23</sup> týkajúceho sa výkladu nariadenia o doručovaní písomnosti,<sup>24</sup> ktorého cieľom je zlepšiť efektívnosť a rýchlosť súdnych konaní a zabezpečiť riadny výkon spravodlivosti zavedením zásady priameho odosielanie súdnych a mimosúdnych písomnosti medzi členskými štátmi, Súdny dvor uviedol, že tieto ciele nie je možné dosiahnuť tak, že sa akýmkoľvek spôsobom oslabí právo adresátov písomnosti na obranu, ktoré je odvodené od základného práva na spravodlivý proces. Ak má byť právo na obranu plne zabezpečené adresátovi písomnosti, je potrebné dbať na to, aby adresát skutočne predmetnú písomnosť prevzal, ale aj na to, aby mal možnosť spoznať, účinne a úplne pochopiť význam a dosah návrhu, ktorý bol proti nemu podaný v cudzine, tak, aby mohol účinne a čo najlepšie uplatniť svoje práva v členskom štáte pôvodu. Je potrebné, aby sa pri doručovaní písomnosti adresátovi zabezpečila primeraná ochrana jeho práva na obranu, ktorá zabezpečí ochranu jeho základného práva zaručeného čl. 47 Charty.

K podobným záverom týkajúcim sa práva na účinný prostriedok nápravy garantovaného čl. 47 Charty dochádza Súdny dvor aj v prejudiciálnom konaní *vo veci Eamonn Donnellan*<sup>25</sup>, týkajúceho sa výkladu smernice o vzájomnej pomoci pri vymáhaní pohľadávok vyplývajúcich z daní, poplatkov a ďalších opatrení.<sup>26</sup> Podstata prejudiciálnej otázky spočívala v tom, či je možné aby dožiadaný orgán členského štátu odmietol vykonať žiadosť o vymáhanie pohľadávky súvisiacej s finančou sankciou uloženou v dožadovanom členskom štáte z dôvodov spojených s právom dotknutej osoby na účinný prostriedok nápravy na súde. Súdny dvor najskôr v rozsudku pripomenul zásadný význam zásady vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi, ktorá umožňuje vytváranie a zachovanie priestoru bez vnútorných hraníc, následne však uviedol, že je možné jej obmedzenie za veľmi striktných podmienok, akou je napríklad rozpor s verejným poriadkom. V dožiadanom členskom štáte, sa za rozpor s verejným poriadkom považuje aj neoznámenie finančnej sankcie dotknutej osobe a dôvody týkajúce sa porušenia práva na účinný prostriedok nápravy pred súdom. Súdny dvor v tomto rozsudku uviedol, že na to, aby mohla dotknutá osoba efektívne vykonávať svoje právo na účinný prostriedok nápravy garantované čl. 47 Charty proti rozhodnutiu, ktorého je adresátom a ktoré jej spôsobuje ujmu, musí poznať dôvody, na ktorých je toto rozhodnutie založené. Oboznámiť dotknutú osobu s dôvodmi je možné buď prečítaním samotného rozhodnutia, alebo oznámením týchto dôvodov na žiadosť dotknutej osoby, tak aby mohla brániť svoje práva za čo najlepších podmienok. Na to, aby bolo možné zabezpečiť dodržanie práv garantovaných čl. 47 Charty je potrebné dbať nielen na to, aby bol adresátovi naozaj predmetný akt doručený, ale aj na to, aby sa bol schopný oboznámiť sa a porozumieť účinne a úplne významu a dosahu tohto aktu vydaného v zahraničí, a mohol účinne

<sup>23</sup> C-519/13 *Alpha Bank Cyprus Ltd proti Dau Si Senh a i.*, ECLI:EU:C:2015:603.

<sup>24</sup> Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1393/2007 z 13. novembra 2007 o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v občianskych a obchodných veciach v členských štátoch a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 1348/2000, Ú. v. EÚ L 324, 10.12.2007, s. 79–120.

<sup>25</sup> C-34/17 *Eamonn Donnellan proti The Revenue Commissioners*, ECLI:EU:C:2018:282.

<sup>26</sup> Smernica Rady 2010/24/EÚ zo 16. marca 2010 o vzájomnej pomoci pri vymáhaní pohľadávok vyplývajúcich z daní, poplatkov a ďalších opatrení, Ú. v. EÚ L 84, 31.3.2010, s. 1–12.

uplatniť svoje práva v členskom štáte pôvodu, teda aby sa rozhodol či je potrebné sa obrátiť na súd v členskom štáte pôvodu. V predmetnej veci nebolo rozhodnutie, na základe ktorého dožadujúci orgán vymáha pohľadávku, riadne oznámené dotknutej osobe, predtým ako bola žiadosť o vymáhanie pohľadávky podaná na dožiadaný orgán, v dôsledku čoho došlo k porušeniu jej základného práva na účinnú súdnu ochranu, keďže dotknutá osoba nebola schopná využiť účinný prostriedok nápravy proti rozhodnutiu ukladajúcemu jej finančnú sankciu v danom členskom štáte.

Procesnými zárukami účinnej súdnej ochrany sa Súdny dvor zaoberal aj v prejudiciálnom konaní týkajúcom sa výkladu smernice o administratívnej spolupráci v oblasti daní,<sup>27</sup> ako aj článku 47 Charty v správnom konaní vo veci *Berlioz Investment Fund SA*.<sup>28</sup> Súdny dvor vo vzťahu k možnosti uplatnenia čl. 47 Charty, najmä právu na účinný prostriedok nápravy v správnom konaní uvádza, že sa ho môže dovolávať každý účastník správneho konania, proti aktu, ktorý mu spôsobuje ujmu, akou je napríklad uloženie sankcie alebo sankčné opatrenie. Súdny dvor vychádzajúc z dikcie čl. 47 Charty uvádza, že každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola prejednaná nezávislým a nestranným súdom, pričom dodržanie tohto práva predpokladá, že rozhodnutie správneho orgánu, ktoré samo osebe nespĺňa podmienky nezávislosti a nestrannosti, podlieha následnému preskúmaniu súdnym orgánom. Preto aj účastník správneho konania, ktorý nespĺnil povinnosť uloženú správnym rozhodnutím, za nesplnenie ktorej mu bolo uložené finančné opatrenie, musí mať priznanú a reálnu možnosť súdneho preskúmania zákonnosti sankčného opatrenia správneho orgánu, tak aby mu bolo v plnej miere zabezpečená účinná súdna ochrana jeho práv. Samotné súdne preskúmanie zaručené čl. 47 Charty má byť účinné, pričom sa v ňom má uplatňovať zásada rovnosti zbraní, ktorá je logickým dôsledkom samotného pojmu spravodlivý proces.

Prostredníctvom rozmanitých prejudiciálnych otázok členských štátov sa Súdnemu dvoru naskytá možnosť naďalej objasňovať a spresňovať obsah základného práva na účinnú súdnu ochranu. Práve prostredníctvom rozhodovacej činnosti Súdny dvor vytvára limity uplatňovania a ochrany základného práva na účinnú súdnu ochranu dochádza k vytvoreniu kvalitného a účinného systému súdnej ochrany.

#### 4. SÚDNY DVOR EÚ AKO GARANT ZÁKLADNÉHO PRÁVA JEDNOTLIVCA NA ÚČINNÚ SÚDNU OCHRANU V KONANÍM O NEPLATNOSŤ AKTU

Systém súdnej ochrany na úrovni Únie a pred Súdny dvorom EÚ by nemohol byť úplný, ak by neexistovala možnosť jednotlivcov podať žalobu proti aktom inštitúcií Únie, čo má zabezpečiť preskúmanie zákonnosti týchto aktov.<sup>29</sup> Konanie o neplatnosť aktu predstavuje najvýznamnejšie konanie pre jednotlivcov na úrovni Únie,

<sup>27</sup> Smernica Rady 2011/16/EÚ z 15. februára 2011 o administratívnej spolupráci v oblasti daní a zrušení smernice 77/799/EHS, Ú. v. EÚ L 64, 11.3.2011, s. 1–12.

<sup>28</sup> C-682/15 *Berlioz Investment Fund SA proti Directeur de l'administration des contributions directes*, ECLI:EU:C:2017:373.

<sup>29</sup> LENAERTS, K. The rule of Law and the coherence of the judicial system of the European Union. *Common Market Law Review*, 2007, č. 6, s. 1626.

nakol'ko zabezpečuje súdnu kontrolu činností inštitúcií Únie, ako aj súdnu ochranu jich práv. Jednotlivec (fyzická alebo právnická osoba) môže za podmienok ustanovených v článku 263 ZFEÚ podať žalobu proti aktom, ktoré sú mu určené alebo ktoré sa ho priamo a osobne týkajú, ako aj voči regulačným aktom, ktoré sa ho priamo týkajú a nevyžadujú vykonávacie opatrenia.<sup>30</sup> Žaloba o neplatnosť predstavuje jedinú priamu formu, ktorou môžu jednotlivci ako nepriviligovaní žalobcovia, žiadať súdne preskúmanie platnosti únieového práva. Príslušným na konanie je v prípade žalôb jednotlivcov proti aktom inštitúcií Únie podľa čl. 263 ods. 4 ZFEÚ Všeobecný súd. Podmienky prípustnosti žaloby nepriviligovaných žalobcov sú stanovené v troch okruhoch:

1. V prvom prípade môže jednotlivec podať žalobu o neplatnosť *aktov, ktorých je ako žalobca adresátom*. Pri tejto skupine aktov je na podanie žaloby jednotlivcom postačujúce to, že je v právnom akte Únie stanovený ako osoba, ktorej je tento akt určený.
2. V druhom prípade môže jednotlivec podať žalobu o neplatnosť *aktov určených iným osobám, ktoré sa ho priamo a osobne týkajú*. Žalobca v prípade tejto skupiny aktov musí preukazovať kumulatívne splnenie dvoch podmienok – svoju priamu dotknutosť<sup>31</sup> a osobnú dotknutosť.<sup>32</sup> Uvedené podmienky musia byť splnené kumulatívne, čo sa vo veľkom množstve prípadov ukazuje ako ťažko splniteľné, najmä kvôli podmienke osobnej dotknutosti a je chápané ako obmedzenie prístupu jednotlivca k súdu, čo v konečnom dôsledku znamená obmedzenie jeho základného práva na účinnú súdnu ochranu.
3. V treťom prípade môže jednotlivec svojou žalobou o neplatnosť aktu napadnúť – *regulačné akty, ktoré sa ho priamo týkajú a nevyžadujú vykonávacie opatrenia., t.j. sú samovykonateľné*. V porovnaní s druhou skupinou aktov, ktoré môže jednotlivec napadnúť, došlo k odstráneniu pomerne náročnej podmienky – podmienky osobnej dotknutosti. Skupina regulačných aktov bola zavedená až Lisabonskou zmluvou, ako reakcia na veľmi obmedzené možnosti jednotlivca podať žalobu proti aktom Únie, čo bolo možné chápať ako obmedzenie jeho základného práva na účinnú súdnu ochranu.<sup>33</sup> Problém obmedzenia prístupu jednotlivcov na súd sa však defi-

<sup>30</sup> Článok 263 ods. 4 ZFEÚ.

<sup>31</sup> Podmienka priamej dotknutosti vyžaduje, aby mal predmetný akt priame účinky na právne postavenie jednotlivca a neponechával jeho adresátom, ktorí sú poverení jeho vykonaním žiadnu voľnosť uváženia, tak aby toto vykonanie aktu bolo automatickej povahy a vyplývalo výlučne z predmetnej právnej úpravy, bez potreby prijatia ďalších vykonávacích opatrení. Bližšie pozri: TOMÁŠEK, M. – TÝČ, V. a kol.: *Právo Európskej únie*. Praha: Leges, 2013, s. 424.

<sup>32</sup> Osobná dotknutosť žalobcu sa posudzuje na základe tzv. Plaumanovho testu, podľa ktorého subjekty iné ako osoby, ktorým je rozhodnutie určené môžu tvrdiť, že sa ich rozhodnutie osobne týka iba vtedy, keď sa ich dotýka na základe ich určitých osobitných vlastností alebo na základe faktickej situácie, ktorá ich vymedzuje vo vzťahu k akejkoľvek inej osobe, a tým ich individualizuje obdobným spôsobom ako osobu, ktorej je rozhodnutie určené.

<sup>33</sup> V predlisabonskom období mohol jednotlivec podať žalobu len v dvoch uvedených prípadoch, t.j. proti aktom, ktoré sú mu určené alebo proti aktom, ktoré sa ho priamo a osobne týkajú. Práve nesplnenie podmienky osobnej dotknutosti znamenalo zamietnutie žaloby ako neprípustnej, čím sa zabránilo v priamom prístupe jednotlivca k súdom Únie proti aktom všeobecnej platnosti. Príliš obmedzujúcej podmienky osobnej dotknutosti, v snahe zabezpečiť efektívny prístup jednotlivcov na súdy Únie sa venoval vo svojej rozhodovacej činnosti aj Súdny dvor EÚ, ktorý uviedol, že je *potrebné podmienku osobnej dotknutosti vykladať v súvislosti so zásadou účinnej súdnej ochrany, berúc do úvahy rôzne okolnosti, ktoré sú schopné individualizovať žalobcu*. Takýto výklad však nemôže viesť k vylúčeniu tejto podmienky osobnej dotknutosti žalobcu, nakol'ko ide o podmienku výslovne uvedenú v primárnom práve (Rozsudok Súdneho

nitívne nevyriešil, kým nebolo zrejmé, aký je obsah pojmu regulačný akt, keďže ide o pojem, ktorý je v zmluve použitý len na jednom mieste, a to práve v čl. 263 ods. 4 ZFEÚ. Konečné slovo pri vyjasnení jeho obsahu mal Súdny dvor EÚ, ktorý stanovil, že pojem regulačný akt sa má chápať tak, že sa týka akéhokoľvek aktu so všeobecnou pôsobnosťou s výnimkou legislatívnych aktov. Legislatívny akt preto môže byť predmetom žaloby o neplatnosť podanej fyzickou alebo právnickou osobou, ak sa jej priamo a osobne týka.<sup>34</sup> Napriek snahe posilniť aktívnu legitimáciu jednotlivca v konaní o neplatnosť aktu, nebola ani pri Lisabonskej zmluve ochota členských štátov zmeniť toto konanie na konanie o ústavnú sťažnosť so širokou aktívnou legitimáciou jednotlivca. Naďalej dochádza k ponechaniu reštriktívneho prístupu, pokiaľ ide o žaloby jednotlivcom proti legislatívnym aktom. Účelom tretej vety čl. 263 ods. 4 ZFEÚ je umožniť fyzickej alebo právnickej osobe podať žalobu proti aktom so všeobecnou pôsobnosťou, ktoré nie sú legislatívnymi aktmi, priamo sa jej týkajú a nevyžadujú vykonávacie opatrenia. Práve nová skupina regulačných aktov, ktorú prieniesla Lisabonská zmluva v značnej miere posilnila súdnu ochranu práv jednotlivcov proti aktom Únie, čím posilnila postavenie jednotlivcov na úrovni Únie a rešpektovanie im priznaného základného práva na účinnú súdnu ochranu.<sup>35</sup>

Samotná podstata konania o neplatnosť, ako už bolo uvedené, spočíva v možnosti jednotlivca podať na súd žalobu za účelom ochrany svojich práv, ako aj za účelom kontroly činnosti jednotlivých inštitúcií Únie. Práve iniciovaním konania o neplatnosť proti aktu Únie, jednotlivec realizuje jemu priznané právo na účinnú súdnu ochranu, ktorého plné uplatnenie a ochranu je mu v tomto prípade povinný poskytnúť Všeobecný súd. Súdny dvor spolu so Všeobecným súdom plnia pri zabezpečovaní efektívnej súdnej ochrany práv jednotlivcov nenahraditeľnú úlohu, na jednej strane výkladom ustanovení upravujúcich základné právo jednotlivca na účinnú súdnu ochranu a jednak rozhodovaním o priamych žalobách jednotlivcov.

## 5. VNÚTROŠTÁTNE SÚDY ČLENSKÝCH ŠTÁTOV A ZÁKLADNÉ PRÁVO JEDNOTLIVCA NA ÚČINNÚ SÚDNU OCHRANU

Veľmi dôležitou súčasťou súdneho systému Únie sú vnútroštátne súdne orgány, ktoré okrem rozhodovania o ochrane práv vyplývajúcich z vnútroštátneho práv-

---

dvora C-50/00 P *Unión de Pequeños Agricultores proti Rade Európskej únie*, ECLI:EU:C:2002:462; C-263/02 P *Komisia Európskych spoločenstiev proti Jégo-Quéré & Cie SA*, ECLI:EU:C:2004:210).

Súdny dvor v oboch rozsudkoch uznal význam práva na účinnú súdnu ochranu, avšak konštatoval, že nedochádza k jeho porušeniu, keďže žaloba o neplatnosť nie je jediným právnym prostriedkom na ochranu práv jednotlivcov, nakoľko jednotlivec môže využiť aj iné právne prostriedky na ochranu svojich práv, ktoré sú mu v súlade s princípom lojality členské štáty povinné umožniť využiť. Bolo zrejmé, že výkladom primárneho práva Únie sa náročná podmienka osobnej dotknutosti nepreklenie a zmena sa možno dosiahnuť len zmenou textu zakladajúcich zmlúv, ktorý priniesla práve Lisabonská zmluva zavedením tejto tretej kategórie aktov, ktoré môže jednotlivec napadnúť žalobou o neplatnosť.

<sup>34</sup> T-18/10 *Inuit Tapiriit Kanatami a i. proti Európskemu parlamentu a Rade Európskej únie*, ECLI:EU:T:2011:419.

<sup>35</sup> ALBORS-LLORENS, A.: Judicial protection before the Court of Justice of the European Union. In: BARNARD, C. – PEERS, S.: *European Union Law*. Oxford: Oxford University Press, 2017, s. 276–277.

neho poriadku, v prvej línii rozhodujú aj o ochrane porušených práv jednotlivcov vyplývajúcich z práva Únie. Základné právo na účinnú súdnu ochranu a jeho uplatňovanie boli už od počiatku svojej existencie v značnej miere ovplyvňované decentralizovaným systémom právnych prostriedkov nápravy a zabezpečením prístupu k súdu, ktoré boli založené na vzájomnom vzťahu Súdneho dvora EÚ a vnútroštátnych súdnych orgánov. Vnútroštátne súdne orgány by vo veciach ochrany úniijných práv jednotlivcov nemohli rozhodovať, pokiaľ by neexistovali princíp priameho účinku práva Únie<sup>36</sup> a princíp prednosti práva Únie pred vnútroštátnym právom.<sup>37</sup> Práve existencia princípov prednosti a priameho účinku prispela v 70 rokoch k otvoreniu a následnému zodpovedaniu otázok týkajúcich sa právnej úpravy národných procesných pravidiel a účinných prostriedkov nápravy poskytovaných vnútroštátnymi súdnymi orgánmi. Východiskovým bodom bolo vytvorenie a pomenovanie princípu, ktorý dnes poznáme ako princíp procesnej autonómie

Za účelom zabezpečenia účinnej ochrany svojich porušených práv vyplývajúcich z práva Únie sa jednotlivec môže obrátiť na vnútroštátny súd konkrétneho členského štátu, ktorého povinnosťou je poskytnúť jednotlivcom a jeho úniijným právam túto účinnú súdnu ochranu. Povinnosť vnútroštátnych súdov členských štátov poskytnúť jednotlivcom súdnu ochranu ich porušených práv vyplývajúcich z práva Únie vyplýva z čl. 47 Charty, ktorý je základným pilierom účinnej súdnej ochrany v práve Únie, a z článku 19 ods. 1 druhého pododseku ZEÚ, ktorý členským štátom stanovuje povinnosť ustanoviť v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje právo Únie, prostriedky nápravy potrebné na zabezpečenie účinnej právnej ochrany. Výslovná formulácia povinnosti členských štátov zabezpečiť efektívne procesnoprávne predpoklady a podmienky ochrany úniijných práv mala prispieť k ochrane subjektívnych úniijných práv jednotlivca v rámci systému súdnej ochrany Únie.<sup>38</sup> Situácia, kedy by bolo stanovenie procesných podmienok ponechané výlučne len na členské štáty, by mohla viesť k tomu, že prístup k súdnej ochrane v jednotlivých členských štátoch bude značne rozdielny a bude spôsobovať nejednotnosť aplikácie práva Únie, čoho následkom by mohlo nastať, že nebude zabezpečená reálna vymožitelnosť úniijného práva. Na túto situáciu reagovalo úniijné právo, ktoré podrobilo stanovenie procesného rámca sérii podmienok, ktoré majú za úlohu zabezpečiť reálnu vymožitelnosť práva Únie pred súdnymi orgánmi členských štátov. Prvá z týchto podmienok stanovuje, že ak úniijný zákonodarcia prijal samostatnú procesnoprávnu úpravu alebo procesný rámec vyplýva z judikatúry Súdneho dvora, sú členské štáty a ich vnútroštátne súdne orgány povinné z tejto úpravy vychádzať.<sup>39</sup>

<sup>36</sup> Tento princíp Súdny dvor formuloval v rozsudku C-26/62 *NV Algemene Transport-en Expeditie Onderneming van Gend & Loos proti Nederlandse administratie der belastingen*, ECLI:EU:C:1963:1.

<sup>37</sup> Tento princíp Súdny dvor formuloval v rozsudku C-6/64 *Flaminio Costa proti E.N.E.L.*, ECLI:EU:C:1964:66.

<sup>38</sup> SYLLOVÁ, J. – PÍTROVÁ, L. – PALDUSOVÁ, H. a kol.: *Lisabonská smlouva. Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 112.

<sup>39</sup> Pozri napr. rozsudok C-106/77 *Amministrazione delle finanze dello Stato proti S.p.A. Simmenthal*, ECLI:EU:C:1978:49, v ktorom Súdny dvor konštatoval, že vnútroštátny súd je povinný zabezpečiť ochranu práv, ktoré mu priznávajú ustanovenia právneho poriadku Únie, bez toho, aby musel žiadať alebo čakať na skutočné zrušenie oprávnenými vnútroštátnymi orgánmi prípadných vnútroštátnych opatrení, ktoré sú prekážkou priamej a okamžitej aplikácie predpisov Únie, pričom nedochádza k zrušeniu rozpornej vnútroštátnej právnej normy, ale k jej neaplikovateľnosti.

Druhá podmienka reaguje na situácie, kedy na úrovni Únie neexistuje procesnoprávna úprava. V týchto situáciach je členský štát povinný prijať vlastnú procesnoprávnu úpravu v súlade s princípom národnej procesnej autonómie.<sup>40</sup>

Podstata princípu národnej procesnej autonómie spočíva v tom, že v prípade absencie právnej úpravy na úrovni Únie, prináleží vnútroštátnym právnym poriadkom všetkých členských štátov určiť príslušné vnútroštátne súdy, systém opravných prostriedkov a postupov zabezpečujúcich účinné súdne preskúmanie práv jednotlivcov, ktoré im vyplývajú z právnych predpisov Únie, ktoré majú priamy účinok;<sup>41</sup> pričom tieto podmienky nesmú byť menej priaznivé ako tie, ktoré sa sa týkajú podobných žalôb, ktoré majú svoj základ vo vnútroštátnom práve. Z takto koncipovaného princípu procesnej autonómie vyplývajú dve zásady pre jeho uplatnenie.<sup>42</sup> Prvá je označovaná ako zásada ekvivalencie (*tzv. zásada nediskriminácie*), podľa ktorej procesné pravidlá upravujúce žaloby na ochranu práv jednotlivcov vyplývajúcich z práva Únie, nesmú byť menej priaznivé ako tie, ktoré upravujú podobné žaloby vnútroštátnej povahy. Druhou zásadou je zásada efektivity (*tzv. zásada praktickej uplatniteľnosti*), ktorá stanovuje, že procesné podmienky vytvorené vnútroštátnym právom nesmú spôsobovať, aby bol výkon práv vyplývajúcich z práva Únie prakticky nemožný alebo veľmi sťažený.<sup>43</sup> Povinnosťou členských štátov je teda v zmysle uvedeného zabezpečovať ochranu práv jednotlivcov vyplývajúcich z práva Únie tak, že umožnia ich uplatnenie jednotlivcom a vytvoria procesné pravidlá ich uplatňovania. Takto poskytovaná vnútroštátna súdna ochrana však môže byť efektívna len vtedy, ak členské štáty vytvoria v rámci svojho vnútroštátneho súdneho systému, systém účinných prostriedkov nápravy spôsobom, ktorý zabezpečí rešpektovanie základného práva na účinnú súdnu ochranu a bude reflektovať požiadavky vyplývajúce z princípu národnej procesnej autonómie.

V súvislosti so zabezpečovaním základného práva na účinnú súdnu ochranu sú členské štáty a Únia povinné spolupracovať a kooperovať pri ochrane úniných práv jednotlivcov. Pre vnútroštátne súdy členských štátov zásada lojálnej spolupráce znamená ich povinnosť poskytnúť účinnú súdnu ochranu práv jednotlivcov vyplývajúcich z práva Únie a pre členské štáty povinnosť prijať všetky opatrenia potrebné na to, aby si mohli jednotlivci efektívne uplatňovať svoje práva vyplývajúce z práva Únie súdnou cestou (*tzv. aktívna lojálna spolupráca*).<sup>44</sup> Prejavom zásady lojálnej spolupráce je aj princíp vnútroštátnej procesnej autonómie členských štátov pri prijímaní procesnoprávných noriem a pravidiel, ktorých úlohou je zabezpečiť prístup k spravodlivosti a ochranu práv jednotlivcov. Výkladom čl. 47 Charty v spojitosti s čl. 4 ods. 3 ZEÚ a princípom národnej procesnej autonómie Súdny dvor dospel k záveru, že členský štát je povinný určiť príslušné súdy a procesné náležitosti týkajúce sa žalôb, ktorými sa jednotlivci domáha ochrany svojich porušených práv vyplývajúcich z práva Únie tak, aby rešpektoval

<sup>40</sup> BOBEK, M. – BRÍZA, P. – KOMÁREK, J.: *Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie*. Praha: C.H. Beck, 2011, s. 218.

<sup>41</sup> C-583/22 *Inuit Tapiriit Kanatami a i. proti Parlamentu a Rade*, ECLI:EU:C:2013:625 alebo C-64/16 *Associação Sindical dos Juizes Portugueses proti Tribunal de Contas*, ECLI:EU:C:2018:177.

<sup>42</sup> C-33/76 *Rewe Zentralfinanz eG proti Landwirtschaftskammer für das Saarland*, ECLI:EU:C:1976:188.

<sup>43</sup> ARNULL, A.: The Principle of Effective Judicial Protection in EU law: An Unruly Horse? *European Law Review*, 2001, č. 1, s. 51–52.

<sup>44</sup> Tamtiež s. 112.

zásadu efektivity a zásadu ekvivalencie, a na základe takto stanovených predpokladov a náležitosti mohli vnútroštátne súdy jednotlivcom zabezpečiť efektívnu súdnu ochranu ich práv. Právo na účinnú súdnu ochranu práv vyplývajúcich z práva Únie je potrebné vykladať v tom zmysle, že nevyžaduje, aby v právnom poriadku členských štátov existovala samostatná žaloba, ktorej hlavným cieľom by bolo preskúmanie vnútroštátnych ustanovení s právom Únie, ak iné účinné právne prostriedky nápravy, ktoré nie sú menej výhodne ako tie, ktoré sa týkajú podobných vnútroštátnych žalôb, umožňujú posúdiť incidenčne takýto súlad, pričom tieto skutočnosti musí preveriť vnútroštátny súd.<sup>45</sup>

## 6. ZÁVER

Základné právo na účinnú súdnu ochranu poskytuje jednotlivcom veľmi širokú paletu procesných garancií a záruk na ochranu ich práv vyplývajúcich z práva Únie. Súdnym orgánom Únie prináleží túto ochranu v stanovenom rozsahu a v stanovenej kvalite jednotlivcovi domáhajúcemu sa ochrany svojho porušeného únijného práva poskytnúť, v rámci pred nimi prebiehajúcich súdnych konaní. Prijatím Lisabonskej zmluvy došlo aj v systéme účinnej súdnej ochrany k viacerým významným zmenám. Prvou z nich je kodifikácia základného práva na účinnú súdnu ochranu v čl. 47 Charty, ktorý predstavuje základný pilier súdnej ochrany práv jednotlivcov, v zmysle ktorého sú vnútroštátne súdy a Súdny dvor EÚ povinné zabezpečiť jednotlivcom účinný prostriedok nápravy a spravodlivý proces pred súdom stanovenej kvality v primeranom čase. Druhou významnou zmenou, ktorú priniesla Lisabonská zmluva, je výslovné zakotvenie povinnosti členských štátov ustanoviť v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje právo Únie, prostriedky nápravy potrebné na zabezpečenie účinnej právnej ochrany v texte primárneho práva. Uvedený prístup Únie potvrdzuje snahu Únie priblížiť sa svojim občanom a zvyšovať štandard súdnej ochrany ňou priznaných práv jednotlivcom. Práve pri zvyšovaní štandardu účinnej súdnej ochrany zohrávajú veľmi dôležitú úlohu vnútroštátne súdne orgány členských štátov, keďže pred nimi prebieha väčšina konaní týkajúcich sa ochrany porušených únijných práv jednotlivcov. Právna úprava základného práva na účinnú súdnu ochranu v práve Únie poskytuje kvalitné predpoklady na zabezpečenie efektívnej vymožitelnosti únijného práva pred Súdnym dvorom EÚ a vnútroštátnymi súdnymi orgánmi členských štátov, čo prispieva aj k existencii jednotného a komplexného systému súdnej ochrany.

Mgr. et Bc. Dominika Becková  
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta  
Ústav medzinárodného práva a európskeho práva  
dominika.beckova@student.upjs.sk

---

<sup>45</sup> C-432/05 *Unibet (London) Ltd a Unibet (International) Ltd proti Justitiekanslern*, ECLI:EU:C:2007:163.